

Alueprofiili

Pohjois-Savon viisi kehittämisen kärkeä (älykkään erikoistumisen valinnat) ovat kone- ja energiateknologia, puunjalostus, elintarvikkeet, hyvinvointitekniikka, matkailu sekä läpikäsitteelliset aloina vesi ja biojalostus. Näiden alojen uudistamisella ja vahvistamisella Pohjois-Savo kehittää aluetalouttaan (toimintalinja 1). Maakunnan aluetalous on tällä hetkellä kone- ja energiateknologian, puunjalostuksen ja elintarviketuotannon varassa. Kahden ensimmäisen vienti ja liikevaihto ovat kasvaneet nopeasti uusien tuote- ja palveluinnovaatioiden ansiosta. Matkailun kasvu riippuu käynnissä olevasta kehittämistoiminnasta, markkinoinnista ja investoinneista sekä asiakasryhmien taloudellisesta tilanteesta. Hyvinvointitekniikka sekä veden prosessit ja biojalostus ovat uusia nousevia aloja, joita kehittämällä Pohjois-Savo haluaa myös ottaa riskiä. Terveystieteiden kehittämisessä paino on teknologisten menetelmien käyttämisessä, mutta tarvetta on paljon myös uusien palvelu- ja toimintamallien edistämiseen, millä vastataan kasvavan vanhusväestön palvelutarpeisiin. Digitaalisuuden tuomat uudet välineet ovat tärkeä kehittämis- ja soveltamiskohde kaikilla kärjillä.

Pohjois-Savo tarvitsee uutta ja osaavaa työvoimaa ja lisää väestöllistä vetovoimaa erityisesti teollisille alueille. Näihin tavoitteisiin panostetaan toimintalinjassa 2 (työvoiman riittävyys ja osaaminen). Maakunnan oma väestötavoite on 10 %:n väestönkasvu vuoteen 2040 mennessä. Sen saavuttaminen edellyttää muuttovoiton lisääntymistä. Kasvava osa muuttajista on ulkomaalaisia. Ikääntyvän ja liian paljon sairastavan väestön palvelutarpeen sekä maakunnan sotepalvelujen kehittämiseen tarvittavat toimet on esitetty toimintalinjassa 3 (hyvinvointipalvelut ja hyvinvointi). Maakunnassa olevan yritystoiminnan yhteystarpeet, kasvavat puumateriaalien ja valmistettujen konepajatuotteiden kuljetustarpeet sekä työssäkäyntialueiden väliset liikkumistarpeet huomioidaan toimintalinjassa 4 (saavutettavuus ja kestävä aluerakenne).

Väestödynamikka

Pohjois-Savon väestön määrä kääntyi kasvuun 2011-2013. Suurin kasvun tekijä oli Kuopion 1,0 -1,2 % vuosikasvu. 2014 alkaen maakunnan väestömäärä on ollut taas hitaassa laskussa. Väestötappio on vuoden 2017 aikana lisääntynyt ja Kuopion kasvu hidastunut. Sisä-Savossa pitkään jatkunut muuttotappio on saatu viime vuosina pysähtymään, muilla seuduilla Kuopion seutua lukuun ottamatta se on jatkunut. Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan Pohjois-Savon väestömäärä säilyy nykyisellä tasolla vuoteen 2040. Tämä edellyttää kohtalaista muuttovoittoa kaikilla seuduilla. Väestö ikääntyy. Yli 75- ja 85- vuotiaiden määrän kasvu on suurinta nyt ikärakenteeltaan nuoremmilla keskusalueiden kunnissa. Kuopiossa ja Siilinjärvellä vanhusväestön määrä kasvaa yli kaksinkertaiseksi, Iisalmissa ja Varkaudessa kasvua on noin 50 % vuoteen 2040 mennessä. Maakunnan maaseutuvaltaisilla ja nyt ikääntyneillä alueilla ikääntyneiden määrän kasvu on paljon pienempää. Näissä kunnissa vanhusväestön huoltopaine ei enää suuresti kasva, palveluiden lisäämistarve siirtyy suurempiin keskuksiin. Pohjois-Savo on ollut muuttoliikkeessä lievästi tappiollinen 25-34 -vuotiaiden ikäryhmässä. Muuttovoittoisia tässä ikäryhmässä ovat Leppävirta, Siilinjärvi, Suonenjoki ja Tervo. Suuri osa Kuopion muuttovoitosta tulee alle 25-vuotiaista. Maahanmuutto on kasvanut vuotuisen 620 – 830 tulijaan ja maastamuutto on keskimäärin 280, joten maahanmuuttajien vuotuinen nettolisäys on ollut keskimäärin 550 vuodessa. Suurin osa ulkomaalaista muuttajista sijoittuu Kuopioon. Pohjois-Savon tavoitteena on lisätä maakunnan väestöllistä vetovoimaa. Suurin lisästarve on vientiteollisuuden ydinalueilla Ylä-Savossa ja Varkauden seudulla.

Aluetalouden, kuntatalouden ja työllisyyden dynamiikka

Vuoden 2017 alkupuolisko osoittaa hyvän talouskasvun jatkuvan Pohjois-Savossa, mistä oli jo merkkejä vuonna 2016. Vuoden 2017 tammi-kesäkuussa kaikkien toimialojen liikevaihto kasvoi maakunnassa +7,2 % edellisvuodesta. Koko maassa kasvua oli +6,8 %. Alkuvuoden kehityksen

jatkuessa vuodesta 2017 olisi tulossa kolmas peräkkäinen hyvän kasvun vuosi. Liikevaihdon pitkän aikavälin kasvu on ollut hieman koko maata parempaa. Selvästi koko maata parempi kehitys on ollut teollisuudessa. Vienti on lähtenyt maakunnassa voimakkaaseen kasvuun. Alkuvuonna Pohjois-Savon vienti kasvoi +17,7 %, koko maassa +10 %. Vienti on ollut vahvaa sekä metsä- ja puutuoteteollisuudessa (+14,4 %) sekä Pohjois-Savon suurimmalla vientialalla eli metalliteollisuudessa (+22,8 %). Pitkällä aikavälillä viennin kehitys on ollut koko maata parempaa. Pohjois-Savossa yritysten maksama palkkasumman kasvu on pidemmällä aikavälillä ollut samaa 2,5 % vuosikasvun tasoa kuin koko maassa. Investoinnit ovat edellisen taantuman jälkeen olleet kasvussa. Pohjois-Savon osuus koko maan investoinneista (v. 2014) on noussut 4 % ja maakunnan osuus maakuntien vertailussa on viidenneksi suurin.

Pohjois-Savo on maan merkittävimpiä alkutuottajia. Pohjois-Savo tuottaa 26,7 % koko maan marjantuotannosta ja on maakuntien välisessä vertailussa selvästi ykkönen. Pohjois-Savossa tuotetaan maitoa noin 325 milj. litraa vuodessa. Ainoastaan Pohjois-Pohjanmaa tuottaa maitoa enemmän (380 milj. litraa). Kunnittaisessa tarkastelussa Kuopio on toisena 55,2 milj. litralta. Maitotalouden trendinä on ollut tilakokojen suurentuminen ja samalla tilojen vähentyminen. Vuonna 2010 tiloja oli maakunnassa noin 1 500, kun vuonna 2015 niitä oli noin 1 100. Samana aikana maidontuotantomäärä on kuitenkin noussut noin 23 milj. litraa. Nykyisen maitomäärän säilyttäminen edellyttää 125 M€ navettainvestointeja.

Infrarakentamisen kehitykseen vaikuttavat isot kärkihankkeet ja niiden toteutuminen – tällä hetkellä kärkihankkeet Kuopion Savilahti (n. 1,2 mrd. €), Mölymäki ja Finnulp (1,4 mrd. €) etenevät suunnitellusti. Matkailuun on tulossa investointeja Kuopio-Tahko alueelle. KYS on lisäksi aloittamassa uuden uudisrakennus- ja peruskorjaushankkeen. VT5 ja VT9 ovat tulevia liikenneinfran kärkihankkeita. Asuntorakentaminen keskittyy vahvasti maakuntien keskuskaupunkeihin ja tämä näkyy myös Pohjois-Savossa. Kuopion kaupungin kasvutavoitteet ja näkymät tukevat trendin jatkumista.

Vuosien 2008-2015 aikana Pohjois-Savon työpaikat ovat vähentyneet noin 4 800 (-4,9 %). Muutos on samalla tasolla suhteessa koko maahan. Teollisuuden työpaikat tarkastelujaksolla ovat vähentyneet noin 3 800 (-25,5 %) ja koko maassa muutos on ollut samalla tasolla. Työpaikat ovat lisääntyneet terveys- ja sosiaalipalveluissa, matkailussa sekä hallinto- ja tukipalvelutoiminnassa. Pohjois-Savon työllisyys on kehittynyt myönteiseen suuntaan viimeisten vuosien aikana. Vuonna 2009 maakunnan työllisyysaste oli 62,2 %, josta se on vuotta 2015 lukuun ottamatta tasaisesti noussut. Työllisyysaste on pysytellyt viimeiset vuodet 67 % paikkeilla, ollen nyt vuoden 2017 III vuosineljänneksellä 68 %. Pohjois-Savossa, koko maan tilanteesta poiketen, naisten työllisyysaste on viimeisen kolmen vuoden ajan ollut miesten työllisyysastetta korkeampi.

Työttömyyden kehitystä on leimannut pitkään jatkunut talouden epävarmuus. Tämä on johtanut työttömyyden pitkittymiseen ja pitkäaikaistyöttömyyden kasvuun, johon vasta viime kuukausien aikana on saatu käänne. Lokakuussa 2008 pitkäaikaistyöttömiä oli maakunnassa 2023 henkilöä ja lokakuussa 2016 yhteensä 4984 henkilöä, vuoden 2017 lokakuun lopussa pitkäaikaistyöttömien määrä oli vähentynyt edellisvuodesta 14 %. Yli 50 % pitkäaikaistyöttömistä on yli 55 vuotiaita. Kokonaisuudessaan työttömyys laskee tällä hetkellä kaikilla seutukunnilla, eniten laskua on ollut Ylä-Savon, Varkauden ja Koillis-Savon seuduilla, lasku on ollut maltillisempaa Kuopion ja Sisä-Savon seuduilla.

Alle 25-vuotiaiden työttömien työnhakijoiden osuus alle 25-vuotiaasta työvoimasta on Pohjois-Savossa 13,7 %. Tämä on hieman suurempi luku kuin valtakunnassa keskimäärin (12,2). Kokonaisuudessaan Tällä hetkellä nuorten työttömyys laskee hyvää vauhtia (lokakuu 2016-2017 -18 %). Taantuman aikana nuorten työttömien kestot onnistuttiin pitämään lyhyinä - keskimääräinen työttömyysjakson pituus on ollut 11 viikkoa. Talouskasvu näkyy työmarkkinoille ennen kaikkea

vilkastuneena työvoiman kysyntänä useilla ammattialoilla, Erityisesti teknologiateollisuuden hyvä vire on heijastunut työmarkkinoille ja se näyttäytyy jo osaavan työvoiman saatavuus ongelmana. Ammattialoittain tarkasteltuna työttömyys on alentunut tasaisesti melkein kaikilla aloilla, eniten kuitenkin rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöiden sekä prosessi- ja kuljetusalalla. Uusia avoimia työpaikkoja on ollut teollisuuden, rakentamisen ja myynnin sekä palveluiden saralla. Työmarkkinoiden toipuminen pitkäkestoisesta taantumasta on vasta alkanut ja on ollut huolestuttavaa, että useat työnantajat ovat nostaneet kasvun esteeksi osaavan työvoiman saatavuuden. Kohtaanto-ongelmia on aiheuttanut erityisesti riittämätön työvoiman ammatillinen ja alueellinen liikkuvuus. Työvoiman kysyntä on luonteeltaan hieman erilaista eri puolilla maakuntaa ja työnantajien työvoiman osaamisvaatimukset ja tuottavuusodotukset aiheuttavat työmarkkinoiden näkökulmasta tietyillä toimialoilla jo kasvulle selkeitä esteitä.

Pohjois-Savon kuntien toimintakulut olivat vuonna 2016 yhteensä 1,7 Mrd. € kasvaen edellisvuodesta maltilliset 1,5 %. Kuntien käyttötulot olivat yhteensä 1,8 Mrd € (kasvua 1,7 %). Toimintatuottojen määrä yhteensä oli 376 milj. € (kasvua edellisvuodesta 1,1 %). Verotulot olivat yhteensä 883 milj. € (vähennystä edellisvuoteen 1,1 %). Kuntien tuloveroprosentit vaihtelivat 19,50 % ja 22,00 %:n välillä. Valtionosuudet olivat 553 milj. €. 12 kunnan valtionosuudet olivat suuremmat kuin verotulot. Pohjois-Savon kuntien vuosikate oli yhteensä 91,5 milj. € kasvaen edellisvuodesta 5,5 %. Yhdeksän kunnan vuosikate riitti kattamaan poistot ja vain neljän kunnan vuosikate riitti nettoinvestointeihin. Kuntien oma lainakanta oli 683 milj. €, missä oli kasvua edellisvuodesta 4,8 %. Konsernilainoja oli yhteensä 1,7 Mrd €, missä oli kasvua edellisvuodesta 0,8 %. Kuntien investointien määrä kasvoi edellisvuoden 109,5 milj. eurosta 140,9 milj. euroon. 12 kunnan investoinnit kasvoivat. Suurimmat investoinnit olivat Kuopiolla 57,2 milj. euroa.

Yritys- ja innovaatiotoiminnan sekä osaamisen dynamiikka

Koulutustasomittaimen mukaan Pohjois-Savon koulutustaso on koko maan keskiarvoa alhaisempi. Väestön koulutusrakenne on noussut kuluneiden vuosien aikana. Pohjois-Savossa tutkinnon suorittaneiden yli 15-vuotiaiden osuus on 72 % (koko maa 71 %). Toisen asteen tutkinnon suorittaneiden osuus on 4 % korkeampi ja korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus 3 % alhaisempi kuin koko maassa. Ilman tutkintoa olevien osuus on hieman alhaisempi kuin koko maassa.

Pohjois-Savossa on yli 40 laboratoriota, osaamiskeskittymää tai yksikköä, joissa tehdään tutkimusta ja kehitystyötä maakunnan kehittämisen kärkialoilla uusien tuotteiden ja palveluiden sekä yritystoiminnan vahvistamiseksi. Tulevaisuuden merkittävä osaamisrakenteiden investointi on Savilahti-campus. Tämä oppilaitosten ja osin myös tutkimuslaitosten sekä yritysten yhteinen toimintaympäristö tulee parantamaan eri osapuolten kykyä yhteistoimintaan käytännön kehittämisessä. Tämä ympäristö vahvistaa merkittävästi myös alueen vetovoimaa. Vastaavat pienimuotoisemmat kampukset ovat Iisalmessa ja Varkaudessa. Maakunnan kehittämiskärkien lisäksi (kts. alueprofiili) digitalisaatio on mukana kaikessa kehittämisessä. Yritysten digitalisaation edistämisen painopisteet ovat yritysten digitaaliset kyvykkyudet ja liiketoimintaprosessit sekä niitä tukevat TKI-puitteet ja teknologiset laiteresurssit ja osaaminen.

Tutkimus- ja kehittämistoiminta on koko maassa ja Pohjois-Savossa ollut viime vuosina laskusuunnassa. Pohjois-Savossa t&k-menot kasvoivat vuonna 2015 kuitenkin hieman (1,6 %), mutta vuonna 2016 menot laskivat -3,8 %. Koko maassa laskua oli -2,4 %. Valtaosa maakunnan t&k-toiminnasta sijoittuu Kuopioon. Seutujen välisessä vertailussa Kuopion seutu on t&k-menojen osalta seitsemäs ja henkilöstön osalta kuudes. Yrityskanta on säilynyt viime vuosina lähes ennallaan, kasvua on tapahtunut vain Kuopiossa. Yrittäjien osuus työllisistä on Pohjois-Savossa 12,1 %, enemmän kuin koko maassa keskimäärin (10,4 %).

Pohjois-Savossa maaseutualueilla (harvaan asuttu, ydin- ja kaupunkien läheinen maaseutu) sijaitsee noin 37 % kaikista yrityksistä ja osuus on säilynyt viime vuosina ennallaan. Noin 40 % yritysten liikevaihdosta (vuonna 2014) tulee maaseutualueilta. Monialaisten maatalousyritysten osuus kaikista tiloista on ollut yli 10 vuotta noin 30 %, eli ne ovat vähentyneet samassa suhteessa kaikkiin tiloihin. Tilanne on pysynyt ennallaan vain muutamassa maakunnassa. Maatalouden tulos/yritys kasvoi Pohjois-Savossa vuodesta 2009 vuoteen 2014. Vuonna 2014 maakunnan maatalouden tulos/yritys oli noin 23 400 €, koko maassa se oli noin 18 900 €. Tämän jälkeen tilanne on kuitenkin muuttunut ja tilakohtainen tulos laskenut. Vuoden 2015 tulosta rasittavat sekä maidon hinnan romahdus syksystä 2014 alkaen ja (osan) tukien maksujen siirtyminen vuoden 2016 puolelle.

Pohjois-Savon alueen pk-yrityksissä on eniten kehittämistarvetta markkinoinnissa ja myynnissä. Henkilöstön kehittäminen ja koulutus sekä yhteistyö/verkottuminen ovat kehittämisen tarpeista seuraavina. Koko maassa ja Pohjois-Savossa pahimpina kehittämisen esteinä nähdään kustannustaso ja kilpailutilanne. Verrattuna kevään 2017 tilanteeseen koetaan yleinen suhdanne/taloustilanne nyt melko selvästi pienempänä kehittämisen esteenä sekä koko maassa että alueella. Uusimman yritysbarometrin mukaan Pohjois-Savon alueella on kasvuhakuisia pk-yrityksiä 38 %, asemansa säilyttämään pyrkiviä pk-yrityksiä on hieman vähemmän (35 %). Yritystoiminnan loppumista alueella ennakoitiin koko maan tavoin 3 % vastaajista mikä alueella on yhden prosenttiyksikön verran vähemmän kuin keväällä 2017.

Pohjois-Savon yöpymisvuorokaudet laskivat tasaisesti vuosien 2010-2015 aikana, kuten myös koko maassa. Nyt matkailu on taloustaantumien jälkeen kasvussa myös Pohjois-Savossa. Esimerkiksi venäläismatkailijoiden yöpymiset ovat kääntyneet maltilliseen kasvuun. Kasvua lähdetään hakemaan aktiivisesti myös Kiinan markkinoilta, jossa on suurta potentiaalia.

Vuosina 2014-2016 ELY-keskus myönsi yritystukea (eagr, kans., maaseutu, leader) noin 35 milj. €. Tästä kohdistui teknologiateollisuuteen 9,5 milj. €, puunjalostusteollisuuteen 9 milj. € ja elintarvikejalostukseen 3 milj. €. TEKES:in kehittämisrahoitusta myönnettiin vastaavana aikana noin 9 milj. €. Rahoitus kohdistui lääkekehitykseen, terveyden teknologiaan, teknologiateollisuuteen ja ilma- ja vesitutkimukseen (kaikkiin noin 1,4 milj. €). TEKES:in yritystukea myönnettiin yhteensä yli 200 yritykselle yhteensä noin 34 milj. €. Yli puolet rahoituksesta kohdistui teollisuuteen. Toinen merkittävä rahoituskohde oli t&k -toiminnan edistäminen. Maaseudun kehittämisrahoitusta ELY-keskus myönsi 2014-2016 noin 16,5 milj. €. Tästä noin puolet meni maitotalouden kehittämiseen ja 3,2 milj. € elintarvikejalostukseen. Viljelijätukien määrä vaihtelee keskimäärin n. 120-140 miljoonan välillä vuosittain. Vuonna 2016 tukimäärä oli n. 140 miljoonaa euroa. Lisäksi maatalouden investointeihin kohdistui n. 8 miljoonaa euroa.

Liikkumisen, asumisen ja luonnonympäristön tilannekuva

Pohjois-Savossa asuntorakentaminen oli huipussaan ennen 1990-luvun lamaa. Vuonna 1990 asuntotuotanto oli noin 3 400 kpl vuodessa, kun se vuonna 1996 oli vain noin 700. Sen jälkeen asuntotuotanto on vaihdellut, ollen keskimäärin noin 1 000 asuntoa vuodessa. Rakentaminen on ollut yksi Pohjois-Savon positiivisista vetureista teknologiateollisuuden ohella ja tämä on heijastunut mm. lisääntyneeseen alan työllisyyteen ja uusiin työpaikka-avauksiin. Vuonna 2016 Pohjois-Savossa valmistui yhteensä 1 106 asuntoa. Vuoden 2016 lopussa Pohjois-Savossa oli 138 298 asuntoa. Kesämökkejä oli noin 32 000 kpl. Asuntojen neliövuokra on viime vuosina kasvanut maltillisesti ja on hieman koko maan keskiarvon alapuolella.

Pohjois-Savon maakunnan pinta-alasta lähes 18 % on vettä. Rantaviivaa on noin 16 000 km. Pohjois-Savon järvien ja jokien tila on pääsääntöisesti hyvä. Pohjois-Savo on metsäinen maakunta: metsätalousmaata on 83 % maa-alasta. Pohjois-Savon puusto kasvaa nykyisin keskimäärin 9,5 milj. m³ vuodessa ja vuonna 2016 puustoa poistui 7,8 milj. m³. Vuosituhannen vaihteessa poistuma oli

vuotuisen kasvun luokkaa, noin 7 milj. m³. Biotalouskehittämissuunnitelmissa metsien käyttöastetta ja hakkuita on tarkoitus tulevaisuudessa lisätä. Valtakunnalliset luonnonsuojeluohjelmat on Pohjois-Savossa käytännössä toteutettu ja uudet perustettavat suojelualueet ovat pääosin vapaaehtoisen METSO-ohjelman kohteita ja kaavojen suojelualuevarauksia. Pohjois-Savossa oli vuoden 2015 loppuun mennessä perustettuja luonnonsuojelualueita yhteensä noin 26 300 hehtaaria. Pohjois-Savon luonnonolosuhteiden monimuotoisuutta kuvaa esimerkiksi maakunnan sijainti kolmen eri maisemamaakunnan alueella (Järvi-Suomi, Vaara-Karjala ja Suomenselkä). Pohjois-Savossa on kuusi valtakunnallisesti arvokasta maisema-alueita. Pohjois-Savossa puolet energian kokonaiskulutuksesta katetaan uusiutuvalla energialla ja tästä kolme neljänestä saadaan puupolttoaineista. Typen oksidien päästöt ovat Pohjois-Savossa vähentyneet lähes 40% ja rikkidioksidipäästöt alle puoleen 2000-vaihteen tasosta. Fossiilisten polttoaineiden käytön vähenemisellä on ollut suuri merkitys. Kaatopaikoille loppusijoitettava jäte on Pohjois-Savossa vähentynyt kymmenessä vuodessa yli 90 % (2016). Pääosa vastaanotetusta jätteestä käytetään energiana (63%) kun osuus kymmenen vuotta aikaisemmin oli 3%.

Väyläverkon heikkenevä kunto ja korjausvelan kasvu vaarantavat elinkeinoelämän kuljetus- ja kansalaisten liikkumismahdollisuuksia. Pääväylien kunto on pystytty säilyttämään kohtuullisen hyvänä. Maantieliikenteen suurimmat ongelmat ovat nopeasti heikkenevällä vähäliikenteisellä maantieverkolla, josta valtaosa maantieverkosta koostuu. Verkon heikkenevän kunnan ohella saavutettavuutta ja ihmisten liikkumismahdollisuuksia heikentävät mm. matkustajajunien pitkä matka-aika sekä lento- ja junavuorojen puutteet suhteessa matkustajien tarpeeseen. Idän, lännen ja pohjoisen suuntaan julkisen liikenteen tarjoamia matkustusvaihtoehtoja voidaan luonnehtia vähäisiksi, etelän suuntaan kohtuullisiksi. Maakunnan elinvoimaisuuden kehittäminen edellyttää perusväylänpidon rahoitusvajeen korjaamisen ohella myös valtakunnallisesti rahoitettavia väyläverkon kehittämishankkeita, joista kiireisimpiä ovat valtatie 5 kehittäminen, Savon radan parantaminen sekä Saimaan vesireitin kehittäminen.

Terveyden ja hyvinvoinnin dynamiikka

Pohjois-Savossa elämänlaatunsa kokee hyväksi useampi 20-64 -vuotias kuin koko maassa keskimäärin. Pohjois-Savon terveydentila on kuitenkin heikompi kuin koko maassa. Pohjois-Savon sairastavuusindeksi on 130 (ikävakioimaton, koko maa=100). Maakunnan sisällä erot ovat suuria. Sairaimmat kunnat ovat Rautavaara (231), Kaavi (208) ja Tuusniemi (213) ja terveimmät Siilinjärvi (97) ja Kuopio (112). Sairastavuusindeksi on viime vuosina ollut kuitenkin laskussa. Pohjois-Savon väestöllinen huoltosuhde oli 61,8 %. Koko maan keskiarvo oli 59,1 %. Pohjois-Savon väestöllinen huoltosuhde kasvoi vuosina 2013-2016 6,4 %. Pohjois-Savon pienituloisuusaste oli 15 %. Koko maan keskiarvo oli 12,7 %. Kuopion seutukunnalla oli alhaisin pienituloisuusaste 13,6 % ja korkein Koillis-Savossa 20,9 %. Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneiden 25-64 -vuotiaiden osuus väestöstä oli Pohjois-Savossa 2,4 %, sama kuin koko maassa. Pohjois-Savon matalin osuus oli Sisä-Savossa 1,3 ja vastaavasti suurin Kuopion seutukunnalla 2,7 %. (Joroinen 0,7 %).

Pohjois-Savossa koulutuksen ulkopuolella ja ilman perusasteen jälkeistä tutkintoa olevien 17-24-vuotiaiden osuus (6,8 %) vastaavan ikäisestä väestöstä on alhaisempi kuin koko maassa (8,3 %). Niin Pohjois-Savossa kuin koko maassa koulutuksen ulkopuolelle jääneiden osuus on ollut viime vuosina laskussa. Pohjois-Savon nuoret (8.-9. lk) käyttävät alkoholia vähemmän kuin koko maassa, tupakoivien osuus on sen sijaan hieman korkeampi.

Heikentyneen terveydentilan omaavien pohjoissavolaisten suuri osuus vähentää osallistumista työvoimaan ja alentaa työllisyysastetta ja tuottavuutta. Terveyspuutteista keskeisiä ovat alkoholismi, mielenterveyden ongelmat, tuki- ja liikuntaelinten sairaudet, sydänsairaudet, diabetes ja syöpä.